

## OPINNÄYTETYÖ

### **Ojan toiselle puolelle - Seikkailukasvatukselliset menetelmät varhaisnuorten metsäkasvatuksessa**

Turun 4H-yhdistyksen metsäkasvatusviikon ohjelma

*Meri-Tuuli Hallikainen*

Yhteisöpedagogin koulutusohjelma

(210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(5/2021)

# TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu  
YHTEISÖPEDAGOGI (AMK), Järjestö- ja nuorisotyö

---

Tekijät: Meri-tuuli Hallikainen

Opinnäytetyön nimi: Ojan toiselle puolelle - Seikkailukasvatukselliset menetelmät varhaisnuorten seikkailukasvatuksessa

Sivumäärä: 33 ja 7 liitesivua

Työn ohjaaja: Tiina Heimo

Työn tilaaja: Turun 4H-yhdistys

---

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaiset menetelmät toimivat varhaisnuorten metsäkasvatuksessa parhaiten ja millaisilla työskentelytavoilla ohjaajien kohtaamia ongelmatilanteita voidaan ratkoa. Keskeisiä teemoja työssä olivat 4H:n arvot, kestävä kehitys sekä seikkailukasvatus. Opinnäytetyö syventää Topias Meriön (2019) opinnäytetyötä, jossa kehitettiin menetelmiä lasten metsäkasvatukseen.

Opinnäytetyön tilaaja on Turun 4H-yhdistys. Yhdistys järjestää metsäkasvatusta metsäkerhojen, koululaisille järjestettävien metsäpäivien sekä metsäleirien kautta. Metsäkasvatuksen tärkeitä tavoitteita ovat lasten ja nuorten luontosuhteen vahvistaminen ja kestäviin elämäntapoihin kannustaminen.

Opinnäytetyön tietoperusta muodostuu kestävästä kehityksestä, seikkailukasvatuksesta, metsäkasvatuksesta sekä varhaisnuorten kehityspsykologista. Koronapandemian myötä työn aiheet ovat nousseet erittäin ajankohtaisiksi, sillä luonnon ja sitä kautta seikkailu- ja metsäkasvatuksen merkitys on kasvanut. Tietoperustassa määritellään käsitteiden lisäksi niiden alakäsitteitä ja havainnollistetaan käsitteiden suhdetta toisiinsa. Lisäksi kohderyhmän eli varhaisnuoria ominaisuuksia tutkitaan kehitysteorioiden avulla.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa kehittämistyön menetelmänä käytettiin asiantuntijahaastatteluja, osallistuvaa havainnointia sekä kohderyhmäanalyysia. Kaikki aineisto kerättiin kevään 2021 aikana. Vallitsevan koronapandemian vuoksi haastattelut toteutettiin verkon välityksellä, mutta menetelmien testaus ja havainnointi tapahtuivat alakoululaisten kerhoissa.

Päällimmäisiä haastatteluissa esiin nousseita toimivaksi todettuja menetelmiä ja lähestymistapoja olivat osallistava työote, ryhmälähtöisyys ja ohjaajamainen ote. Nämä olivat myös niitä työtapoja, millä ohjaajien kohtaamia haasteita pyrittiin ratkomaan ja ennaltaehkäisemään. Haastateltavat mainitsivat yleisiksi ongelmatilanteiksi ryhmään sitoutumisen pulmat, kärsimättömyyden ja pienten porukoiden syntymisen.

Kehittämistyön tuloksena syntyi ohjelma Turun 4H-yhdistyksen metsäkasvatusviikolle. Ohjelma sisältää monipuolisia toiminnallisia menetelmiä sekä erilaisia lähestymistapoja ja työkaluja ongelmatilanteiden varalle. Metsäkasvatusviikon kohderyhmänä ovat varhaisnuoret, eli 3-6 luokkalaiset.

---

Asiasanat: seikkailukasvatus, kestävä kehitys, 4H, toiminnallinen menetelmä

# ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences  
Degree programme in NGO and Youth Work, Bachelor's Degree

---

Author: Meri-Tuuli Hallikainen

Title: Crossing the ditch – Adventure educational methods in pre-teens' forest education

Number of Pages: 33 and 7 attachment pages

Supervisor: Senior Lecturer Tiina Heimo

Commissioner: Turku 4H Association

---

The purpose of this thesis is to study what kind of methods work best in the forest education of pre-teens and how to solve the problems the instructor might face. The commissioner of this thesis is the 4H association of Turku. The central themes in my thesis are sustainable development, adventure education and the values of the 4H movement.

Sustainable development is a very current topic and goes well with the values of 4H. This thesis also continues the thesis of Topias Meriö (2019), in which activity-based methods for children's forest education were developed.

This thesis is a qualitative study. The methods used were expert interview, observation and target group analysis. All data were collected during the spring 2021. Because of the Covid-19 pandemic the interviews were conducted online, but the actual observation was carried out at the 4H club meetings.

The interview results indicate that the best approaches include participatory methods, group-based methods and support for independent problem-solving. This development study was used for creating the contents for the forest education week of Turku 4H association. The week contains diverse activity-based methods and different approaches and tools for problem-solving. The target group of the forest education week are pre-teens, i.e. or 3-6 graders.

---

Keywords: Adventure education, sustainable development, 4H, activity-based methods

# SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TURUN 4H-YHDISTYKSEN METSÄTOIMINTA.....	7
3	TIETOPERUSTA.....	9
	3.1 Seikkailukasvatus.....	10
	3.2 Metsäkasvatus.....	11
	3.3 Kestävä kehitys.....	12
	3.4 Varhaisnuoret.....	13
4	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT.....	15
	4.1 Haastattelut.....	15
	4.2 Osallistuva havainnointi ja kohderyhmäanalyysi.....	17
5	TULOKSET JA ANALYSOINTI.....	19
	5.1 Varhaisnuoret kerhoissa.....	19
	5.2 Ryhmänohjauksen ongelmat.....	21
	5.3 Työtapa osallistavaan ohjaukseen.....	22
	5.4 Seikkailullisuus ja ekologisuus kulkevat yhtä matkaa.....	23
	5.5 Tuotokset.....	24
6	LOPUKSI.....	27
	LÄHTEET.....	29
	LIITTEET.....	34

# 1 JOHDANTO

Suomen luonnonsuojeluliiton ympäristökasvattajien puheenjohtaja Tarja Heikkonen (2021) suosittelee blogikirjoituksessaan vanhempia ja isovanhempia viemään lapsia metsiin ja pienille poluille tutkimaan ja ihmettelemään. Blogikirjoitus on julkaistu Suomen lasten metsäretkipäivä-sivustolla, joka mainostaa toukokuussa toteutettua metsäretkipäivää. Metsätoimintaa siis järjestetään ympäri Suomea ja se koetaan tärkeäksi. Koen metsä- ja seikkailutoiminnan kehittämisen myös henkilökohtaisesti erittäin tärkeäksi ja olen vapaasti valittavien opintojen kautta perehtynyt seikkailukasvatukseen. Näistä syistä halusin toteuttaa kehittämistyöni juuri näiden aiheiden parissa.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymys oli ”Millaiset seikkailukasvatukselliset menetelmät toimivat parhaiten varhaisnuorten metsäkasvatuksessa ja miten ohjaajien kohtaamia ongelmatilanteita voidaan ratkaista?”. Tutkimuskysymykseen liittyi myös monia pienempiä tavoitteita: kohderyhmän ymmärtäminen, ohjaajan kohtaamien ongelmatilanteiden kartoittaminen ja niihin ratkaisujen keksiminen, 4H:n arvojen mukaisen toiminnan kehittäminen ja kestävien elämäntapojen opettaminen.

Koronapandemian myötä luonnossa liikkumisen merkitys on kasvanut ja tilaaja koki tarpeelliseksi päivittää metsäkasvatusviikon sisällön muuttuneen maailmantilanteen paremmin huomioivaksi. Kehittämistyön tuotoksena syntyi sisältö Turun 4H-yhdistyksen metsäkasvatusviikolle sekä ohjaajan työkalupakki ongelmatilanteiden ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen. Tuotokseen sisältyy toiminnallisia menetelmiä, jotka on kuvattu niin, että kuka tahansa pystyy ohjaamaan ne. Tuotoksessa on myös ehdotettu, mitä menetelmiä voisi käyttää minäkin metsäkasvatusviikon päivinä.

Topias Meriön (2019) opinnäytetyö Turun 4H-yhdistykselle tutki ja kehitti elämyksellisten menetelmien käyttöä ympäristö- ja luontotiedon välittämisessä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on syventää Meriön opinnäytetyön tuottamaa tutkimustietoa sekä painottaa ongelmanratkaisun ja kestävän kehityksen näkökulmia. Opinnäytetyöni syventää ja edistää 4H:n arvojen mukaista toimintaa ja on näin ollen tarpeellinen ja ajankohtainen.

Seikkailukasvatus ja metsäkasvatus nostavat suosiotaan koko ajan. Yksi esimerkki tällä hetkellä valtakunnallisesti toteutuvasta metsäkasvatuksesta on metsäteollisuuden ja 4H:n yhteistyössä pitämät metsäpäivät. Metsäpäivissä lasten luontosuhde vahvistuu ja lapset oppivat ja innostuvat metsän käyttömahdollisuuksista. Näihin metsäpäiviin osallistuu vuosittain kymmeniä tuhansia koululaisia. (Metsäteollisuus 2021.)

Metsäkasvatukseen liittyy luontosuhde, jonka vahvistaminen on myös yksi tämän kehittämistyön tavoitteista. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus tiedottivat koronakevään vaikutuksista suomalaisten luontosuhteeseen. Luontosuhdebarometrin mukaan suurin osa suomalaisista on viettänyt koronakevään aikana aiempaa enemmän aikaa luonnossa, ja arvostus luontoa kohtaan on kasvanut. Neljä viidestä kokee luonnon tärkeäksi tai erittäin tärkeäksi. Luonnossa halutaan muun muassa rauhoittua, liikkua, retkeillä ja marjastaa. (Suomen ympäristökeskus 2020.)

Yksi tämän kehittämistyön tärkeimmistä teemoista on seikkailukasvatus. Seikkailukasvatuksen suosiosta kertoo muun muassa vuosittain järjestettävä Suomen suurin ulkona oppimisen tapahtuma, Ulos-Ut-Out. Tapahtuma kokoaa satoja kasvattajia, opettajia ja muita aiheista kiinnostuneita verkostoitumaan ja kehittämään osaamistaan. Samalla rakennetaan yhdessä kestävää tulevaisuutta ja lisätään tietoisuutta sekä ulkona oppimisen että kestävien elämäntapojen yhteiskunnallisesta merkityksestä. (Ulos-ut-out 2018.) Tällaisten tapahtumien olemassaolo osoittaa, että seikkailukasvatus koetaan tärkeänä ja ajankohtaisena asiana.

Kehittämistyötä toteutettiin asiantuntijahaastattelujen ja osallistuvan havainnoinnin keinoin. Aineistoa analysoitiin litteroinnin, teemoittelun ja käsitekarttojen avulla. Tietoperusta muodostuu seikkailukasvatuksesta, kestävästä kehityksestä sekä kohderyhmän eli varhaisnuorten kehitysteorioista.

## 2 TURUN 4H-YHDISTYKSEN METSÄTOIMINTA

4H-liitto on kansainvälinen toimija, jonka yhdistyksiä löytyy myös ympäri Suomea. Opinnäytetyöni tilaaja on Turun 4H-yhdistys. Tässä opinnäytetyössä pelkällä 4H:lla viitataan kansainväliseen järjestöön, Suomen 4H-liitolla valtakunnalliseen järjestöön ja Turun 4H-yhdistyksellä tilaajaani. Suoritin kehittävän harjoitteluni Turun 4H-yhdistyksellä ja pääsin mukaan metsäkerhoihin, mistä oli hyötyä opinnäytetyötä ideoidessani.

Turun 4H-yhdistys toteuttaa metsäkasvatusta nuorille muun muassa metsäkerhojen ja -leirien kautta. Suomen 4H-liiton strategiassa 2020–2022 painottuvat kestävä kasvu ja tekemällä oppiminen, joihin opinnäytetyöni vahvasti sitoutuu. Suomen 4H-liitolla kestävien elämäntapojen vahvistaminen näyttäytyy käytännön työssä ruokakasvatuksena metsä- ja luontosuhteen vahvistamisena sekä kestäviin elämäntapoihin kannustamisena. (Suomen 4H-liitto 2019, 9.) Opinnäytetyöni keskeisenä teemana näyttäytyvä kestävä kehitys liittyy siis olennaisesti 4H:n arvopohjaan.

Kestävä kasvu liittyy vahvasti 4H:n arvopohjaan ja kertoo lisäksi siitä, miten 4H tukee kestäviä elämäntapoja. Kestävä kasvu kertoo myös tiedoista ja taidoista, joita tarvitaan muuttuvassa maailmassa. 4H-järjestön kasvatteluajattelun ytimessä on tekemällä oppimisen periaate. (Suomen 4H-liitto 2019, 9.) Tekemällä oppiminen perustuu amerikkalaisen kasvatustieteilijän John Deweyn Learning by doing -teoriaan. Tekemällä oppiminen tarkoittaa omien tekojen kautta oppimisesta, esimerkiksi lukemisen, kuuntelemisen tai toisten suoritusten katsomisen sijaan. Menetelmä on hyvin vanha ja sillä on paljon puolestapuhujia. Tekemällä oppimisen eri muotoja tai nimityksiä ovat esimerkiksi yrityksen ja erheen kautta oppiminen sekä käytännön oppiminen kirjoista oppimisen sijaan. (Reese 2011, 1.)

Suomen 4H-liiton metsäsalapoliisit -kerhossa liikutaan luonnossa, tutkitaan luonnon monimuotoisuutta ja tuetaan lasten metsäsuhteen rakentumista (Suomen 4H-liitto 2021a). Topias Meriön (2019, 8) opinnäytetyössä kerrotaan tarkemmin Suomen 4H-liiton metsätoiminnasta. Taustalla on ”Tekemällä oppii parhaiten” -ajatus ja yhtenä toiminnan tavoitteista on mainittu ekologisen toiminnan opettelu. Suomen 4H-liiton metsäkasvatuksen yhtenä tavoitteena on lasten ja nuorten metsätietoisuuden lisääminen. Metsäkasvatusta voidaan toteuttaa esimerkiksi metsäpäivillä, metsäkerhoilla ja muilla metsäaiheisilla tapahtumilla.

Suomen 4H-liiton järjestämällä metsäpäivillä koululuokat pääsevät tutustumaan metsiin esimerkiksi erilaisten rastiratojen avulla. Myös metsäkasvatuksen toinen tavoite, ekologisten taitojen opettelu, tulee esiin rastiradoilla. Nuoret oppivat jokamiehenoikeuksista, kierrättämisestä ja lähiluonnon arvostamisesta. (Suomen 4H-liitto 2021b.) Metsäpäiviin kuuluu myös puiden istuttaminen. Lapset ja nuoret istuttavat vuosittain kymmeniä tuhansia puuntaimia metsätahtumien yhteydessä. Tähän liittyy myös Suomen 4H-liiton Taimiteko-toimintamalli. Taimiteon tarkoituksena on työllistää nuoria ja lisätä Suomen hiilinielua. Tavoitteena on istuttaa 10 000 hehtaaria metsää vuoteen 2030 mennessä. (Taimiteko 2021.)

Yksi metsäkerhojen tärkeistä tavoitteista on vahvistaa lasten ja nuorten luontosuhdetta. Metsäsalapoliisit -nimisissä kerhoissa lapset pääsevät itse tekemällä, kokeilemalla ja havainnoimalla tutkimaan luontoa leikin ja aistiharjoitteiden välityksellä. (Pellikka & Juhajoki 2020, 3.) Kehittämistyöni tuloksena syntynyt tuotos ottaa huomioon nämä toimintamuodot ja tukee luontosuhteen kehittymistä.

4H:n arvot muodostuvat yhdistyksen nimessäkin olevista neljästä H:sta ja ne näkyvät järjestön kaikessa toiminnassa. Head eli Harkinta tarkoittaa rehellisyyttä, oikeudenmukaisuutta sekä oman ajattelun kehittämistä. Hands eli Harjaannus tarkoittaa yritteliästä asennetta ja käytännön taitojen harjoittelua. Heart eli Hyvyys tarkoittaa ihmisten ja luonnon kunnioittamista ja yhteistyön tekemistä. Health eli Hyvinvointi tarkoittaa hyvien tekojen tekemistä niin omassa lähiympäristössä kuin myös maailmalla. Arvoperusta näkyy vahvana Suomen 4H-liiton strategiassa. (Suomen 4H-liitto 2021c.)



### 3 TIETOPERUSTA

Opinnäytetyöni tietoperustan muodostavat seikkailukasvatus, kestävä kehitys sekä varhaisnuorten kehityspsykologia. Seikkailukasvatukseen liittyy paljon alakäsitteitä ja kestävä kehitys voidaan jaotella osa-alueisiin. Kuviossa 1 on havainnollistettu tietoperustan käsitteiden suhteita toisiinsa. Kestävä kehitys on asetettu yläkäsitteeksi ja luontosuhde ylittää kaikkien alueiden läpi, sillä sitä vahvistetaan seikkailu- ja metsäkasvatuksella ja se edistää kestävä kehityksen mukaista toimintaa.

Tietoperustassa käsitellyt aiheet ovat hyvin ajankohtaisia ja erityisesti kestävä kehityksen kysymykset ovat jatkuvasti esillä medioissa. Huhtikuussa uutisoitiin uusiutuvien polttoaineiden käytön olleen ensimmäistä kertaa fossiilisten polttoaineiden käyttöä suurempaa (Yle 2021). Uusiutuvan energian käyttö on yksi Agenda30 – tavoitteista ja liittyy siis olennaisesti kestävään kehitykseen. (Sustainable development 2021.) Toukokuun alussa uutisoitiin kestävyystieteen suur tapahtumasta, jonka teemana on tuho ja luovuus. Tapahtuma järjestetään toukokuun lopulla ja se keskittyy YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin. (Hopiavaara & Peltonen 2021.)



Kuviol. Tietoperustan käsitteet suhteessa toisiinsa

### 3.1 Seikkailukasvatus

Seikkailukasvatus on kokemuksellinen oppimisprosessi, jossa voi oppi uusia ajattelu- ja toimintatapoja. (Meriö 2019, 11). Myös suomalaisen seikkailukasvatusyhdistys Kota ry:n sivuilla seikkailukasvatus määritellään kokemukselliseksi oppimisprosessiksi. Seikkailukasvatus tapahtuu joko vieraassa ympäristössä tai tarjoaa tuttuun ympäristöön uuden näkökulman. Seikkailukasvatuksellinen toiminta on turvallista, tavoitteellista ja haastavaa ja se voi motivoida muutokseen ja omien vahvuuksien hyödyntämiseen. (Kota ry 2021.)

Tässä kehittämistyössä edistettävä metsäkasvatus voidaan nähdä seikkailukasvatuksen alalajina. Myös elämyspedagogiikka liittyy seikkailukasvatukseen, muttei tarkoita täysin samaa asiaa. Kansainvälinen elämys- ja seikkailukasvatusjärjestö Outward Bound (2021) määrittelee elämyspedagogiikan usein luonnossa tapahtuvaksi oppimiseksi, jossa yksilöille tarjotaan haasteiden ja kokemusten kautta mahdollisuus kasvaa ja oppia. Seikkailukasvatuksen tavoin elämyspedagogiikassa käytettäviä menetelmiä voivat olla esimerkiksi melonta ja patikointi. Elämyspedagogiikka -käsite liitetään saksalaiseen perinteeseen, seikkailukasvatus-käsitettä puolestaan käytetään enemmän englanninkielisillä alueilla. Elämyspedagogiikka on suunniteltua toimintaa, jossa paino on kasvatuksessa. Seikkailukasvatuksessa lopputulos on aina yllätys, ja toiminnan tarkoituksena on saada ihminen kyseenalaistamaan omia prosessejaan ja toimintatapojaan asettamalla hänet haastavaan tilanteeseen. (Asela 2011, 13–14.)

Seikkailukasvatukseen liittyy myös käsite siirtovaikutus. Siirtovaikutuksella tarkoitetaan tilanteiden ja tunteiden siirtymistä osaksi arkea. Siirtovaikutus toteutuu reflektion kautta ja siitä saa voimaa arkielämään. Esimerkiksi kiipeillessä tai vaeltaessa koetusta onnistumisen ja itsensä ylittämisen tunteesta voi saada lisää itseluottamusta esimerkiksi koulutehtäviin. (Suomen nuorisokeskukset 2021.)

Reflektoinnilla tarkoitetaan sisäisten tuntemusten havainnointia, ilmaisua ja tunnistamista. Sillä pyritään tietoisuuden lisäämiseen. Reflektoidessaan ihminen analysoi omaa toimintaansa, sen perusteita ja seurauksia. Reflektio on ryhmäoppimisen ja kokemuksellisen oppimisen perusprosessi. (Saarinen 2020a, 13.) Reflektiota voi tehdä yksin tai ryhmässä. Reflektio tekee toiminnasta oppimista ja tuottaa esimerkiksi ongelmanratkaisussa tärkeää luovaa ajattelua. (Poikela 2005, 24.) Opinnäytetyössään Saarinen (2020a, 25–29) havaitsi, että reflektion kautta ihmiset saivat vertaistukea, heidän ymmärryksensä itsestään lisääntyi ja he kokivat henkistä kasvua, minkä lisäksi omien tunteiden jakaminen ja ilmaiseminen helpottuivat. Saarinen totesi myös

blogitekstissään Suomen nuorisokeskusten sivuilla (2020b), että ilman reflektiota ei ole myöskään seikkailukasvatusta. Seikkailukasvatus on aina tavoitteellista pedagogista toimintaa. Juuri reflektio erottaa seikkailukasvatuksen esimerkiksi kavereiden kesken tehdystä melontaretkestä.

Seikkailukasvatuksessa ohjaajan rooli eroaa jonkin verran perinteisestä ohjaamisesta tai opettamisesta. Ohjaajalla on vetovastuu ryhmän toiminnasta, mutta hänen täytyy osata siirtyä takalalle ja antaa ryhmän ratkoa tehtäviä itsenäisesti. Ohjaaja on enemmän seikkailun mahdollistaja kuin ohjaaja. Ohjaaja on myös vastuussa toiminnan turvallisuudesta, joten hänen täytyy olla pätevä ohjaamassaan asiassa. Myös turvallisuussuunnitelman tekeminen on tärkeää seikkailukasvatuksellisia aktiviteetteja toteuttaessa. (Perälä 2015,19.)

### 3.2 Metsäkasvatus

Metsäkasvatuksessa on paljon samankaltaisuuksia seikkailukasvatuksen kanssa ja metsäkasvatus voi olla yksi seikkailukasvatuksen muoto. Myös luontokasvatus tai luontopedagogiikka tarkoittaa hyvin lähelle samaa asiaa. Luontokasvatuksessa motoriset taidot kehittyvät, luovuus lisääntyy, sosiaaliset taidot vahvistuvat ja ymmärrys luonnon toiminnasta lisääntyy. (Metsähalitus 2021.) Tässä opinnäytetyössä käytän käsitettä metsäkasvatus.

Metsä voi toimia opetusympäristönä tai luokkahuoneena, siellä voi opiskella esimerkiksi äidinkieltä tai matematiikkaa yhtä hyvin kuin sisätiloissakin. Metsässä voi oppia paljon leikin kautta, ja lapset ovat kuin tutkimusmatkailijoita havainnoidessaan ympäristöään ja käyttäessään mielikuvitustaan. Metsäesikouluryhmä oppi metsässä ollessaan muun muassa konfliktitilanteiden selvittämistä, itsetunnon vahvistamista, rohkeutta sekä kaikkien aistien käyttämistä. (Metsäemo 2018.)

Tässä opinnäytetyössä puhutaan luontosuhteen rakentamisesta. Luontosuhteen luominen ja vahvistaminen on yksi Suomen 4H-liiton metsäkasvatuksen tavoitteista. Perusta luontosuhteelle rakennetaan lapsuudessa. Cantellin (2011) mukaan luontosuhde tarkoittaa sitä, mitä luonto merkitsee yksilölle, miten luonto näyttäytyy yksilön elämässä ja millainen arvo luonnolla on. Tätä kautta luontosuhde myös määrittelee, miten yksilö kohtelee luontoa. (Korpi 2018, 11.) Luontosuhdetta voi vahvistaa saamalla ihmiset tuntemaan, että he ovat osa luontoa. Tunnetta voi vahvistaa esimerkiksi syömällä ja nukkumalla ulkona, pulahtamalla uimaan kesken retken tai poikkeamalla tutulta reitiltä. (Kytömäki 2016.) Käytännössä kyse on vain luonnossa

liikkumisesta ja ajan viettämisestä ja positiivisten luontokokemusten syntymisestä. Luontosuhteen rinnalla voidaan käyttää myös käsitettä ympäristösuhde, mutta tässä opinnäytetyössä puhutaan luontosuhteesta.

### 3.3 Kestävä kehitys

Kestävä kehitys on yksi tämän kehittämistyön teemoista. Se tarkoittaa tulevaisuuden huomioon ottavaa yhteiskunnan kehitystä. Tarkoituksena on, että tulevien sukupolvien elämänlaatu ei laske nykysukupolvien toimien takia. (Hjerpe & Honkatukia 2005, 1.) Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat kestävän kehityksen tavoitteista, jotka koskevat maailman kaikkia maita. Tavoitteet ja toimintaohjelma kulkevat nimellä Agenda2030. Siihen kuuluu 17 alatavoitetta, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä. (Ulkoministeriö 2021.) Ulkoministeriö kuitenkin uutisoi vuoden 2020 heinäkuussa koronapandemian tuovan haasteita kehitystavoitteiden toteutumiselle. Pandemian vaikutukset eivät olleet selviä vielä vuoden 2020 raportissa, mutta terveydellisten ja taloudellisten vaikutusten arvioitiin ulottuvan kaikkiin maihin. (Ulkoministeriö 2020.)

Kestävä kehitys voidaan jakaa eri osa-alueisiin, jotka tosin ovat kaikki vuorovaikutuksessa keskenään. Ekologinen kestävyys tarkoittaa biologisen monimuotoisuuden ja luonnon ekosysteemien säilyttämistä sekä ihmisen toiminnan sopeuttamista luonnon kestävyyskykyyn pitkällä aikavälillä. (Kestävä kehitys 2021.) Kestävästä kehityksestä puhuttaessa voi vastaan tulla sana biodiversiteetti, joka tarkoittaa elämän edellytykset turvaavaa elollisen luonnon monimuotoisuutta (Sitra 2021). Kansainvälinen yhteistyö on avainasemassa ekologiseen kestävyyspyrittäessä (Kestävä kehitys 2021).

Ekologiseen kestävyyskykyyn liittyy myös luonnonvarojen kestävä käyttö. Maailman ylikulutuspäivä on se laskennallinen päivä, jolloin ihmisen ekologinen jalanjälki ylittää maapallon biokapasiteetin. Päivä on viime vuosina osunut elokuulle, eli käytämme maapallon vuoden varastot loppuun noin seitsemässä kuukaudessa. Suomalaiset tosin kuluttavat vielä nopeammin, vuonna 2019 laskennallinen ylikulutuspäivä suomalaisille oli 5.4. Covid-19 pandemia on vaikuttanut ylikulutuspäivään, mutta vielä ei ole varmaa, kuinka paljon. (WWF 2021.)

Taloudellinen kestävyys tarkoittaa tasapainoista kasvua, joka ei perustu velkaantumiseen pitkällä aikavälillä. Tasapainoinen talous auttaa selvittämään esimerkiksi väestön ikääntymisestä

syntyviä haasteita. Kestävä talous on perusta yhteiskunnan toiminnalle ja sosiaaliselle kestävyydelle. (Kestävä kehitys 2021.)

Sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys pyrkii takaamaan hyvinvoinnin edellytysten siirtymisen seuraaville sukupolville. Sosiaalisesta kestävydestä seuraava kansalaisten hyvinvointi on myös perusta ekologiselle hyvinvoinnille. Sosiaalisen kestävyiden haasteita ovat muun muassa köyhyys, väestönkasvu sekä sukupuolten välinen tasa-arvo. (Kestävä kehitys 2021.)

### 3.4 Varhaisnuoret

Kehityspsykologian näkökulmasta varhaisnuorilla on monia ominaisuuksia, jotka täytyy ottaa huomioon ryhmiä ohjattaessa. Kouluikäisen (7–12 v) täytyy harjoitella hieno- ja karkeamotorisia taitoja. Lapsen keho kehittyy vielä hitaasti, joten uusien taitojen omaksuminen on melko nopeaa. Tässä vaiheessa tyttöjen ja poikien välillä ei ole juurikaan eroja motorisissa taidoissa. (Aarnio, Autio & Hiltunen 2012, 80.) Murrosikä aloittelevan varhaisnuoren hormonitasapaino on muuttunut, joten hän saattaa hetkellisesti olla kömpelö ja hänen keskittymiskykynsä saattaa heikentyä. (Aarnio ym. 2012, 81.) Varhaisnuorten reaktioaika nopeutuu aina 16-vuotiaaksi saakka, minkä lisäksi aivoissa syntyy jatkuvasti uusia hermosolujen välisiä yhteyksiä.

Erik H Eriksonin kehitysteorian mukaan kouluikäiset tasapainoilevat ahkeruuden ja alemmuuden välillä. Varhaisnuoruudessa itsekriittisyyden määrä alkaa pikkuhiljaa kasvaa, kavereilta saatu palaute korostuu ja itseään voidaan alkaa vertailemaan kavereihin ja kavereiden taitoihin. Tämän seurauksena lapsen itsetunto voi laskea. (Aarnio ym. 2021, 89.) Seikkailukasvatus tarjoaa onnistumisen kokemuksia, joilla on todettu olevan itsetuntoon positiivisesti vaikuttavia ominaisuuksia, joten seikkailukasvatuksellisten menetelmien käyttäminen varhaisnuorten kanssa voi olla erittäin hyödyllistä ja tarpeellista (Linjama 2014, 7).

Kohlbergin teorian mukaan 10–11-vuotiaat lapset siirtyvät sovinnaisen moraalin vaiheeseen, jossa he ymmärtävät, että auktoriteetteja kuuluu kunnioittaa ja sääntöjä noudattaa. Edeltävässä esisovinnaisen moraalin vaiheessa lapset tavoittelevat lähinnä omaa etuaan ja pyrkivät välttämään rangaistuksia. Tärkein ohjaava tekijä tässä vaiheessa on kiinnijääminen. (Aarnio ym. 2012, 94.)

Kehityspsykologian perusteella varhaisnuoret ovat siis lapsuuden ja nuoruuden välisessä siirtymävaiheessa. Tässä vaiheessa lähestyvä murrosikä, lisääntyvä itsenäisyyden tarve ja moraalin

kehittyminen ohjaavat toimintaa. Itsenäisyyden ja itsekriittisyyden lisääntyminen voivat tuoda haasteita varhaisnuorten ohjaamiselle.

## 4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Toteutin kehittämistyötäni haastattelujen ja osallistuvan havainnoinnin kautta. Tein myös kohderyhmäanalyysiä osallistavan havainnoinnin avulla. Analysoin keräämääni materiaalia muun muassa teemoittelun ja käsitekarttojen avulla. Vallitsevan Covid-19 tilanteen vuoksi kaikki haastattelut toteutin etänä, mutta havainnoinnin tein paikan päällä. Kuviossa 2 on esitetty kehittämistyön eteneminen ja aikataulu taulukkomuodossa.

KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN				
TAMMIKUU	HELMIKUU	MAALISKUU	HUHTIKUU	TOUKOKUU
KEHITTÄMIS-IDEA	HAASTATTELU-PYYNNÖT	HAASTATTELUT		TUOTOS
	HAASTATTELU-RUNKO	HAVAINNOINTI	AINEISTON ANALYYSI	VIIMEISTELY
	TIETOPERUSTAN RAKENTAMINEN			

Kuvio 2. Kehittämistyön eteneminen

### 4.1 Haastattelut

Haastattelin kehittämistyötäni varten seikkailukasvatusalan ammattilaisia. Vallitsevan koronatilanteen vuoksi toteutin haastattelut verkossa, Zoomia ja Teamsia apuna käyttäen. Kartoitin suomalaisia seikkailukasvatusta toteuttavia toimijoita, joista valitsin nuorten kanssa töitä tekeviä tahoja. Haastateltavinani olivat Juho Lempinen Kota ry:ltä, Mika Wallin, Ilpo Lahdenkauppi, Jami Lehtonen sekä Vertti Koivula Turun NMKY:ltä sekä Topias Meriö Turun 4H-yhdistykseltä. Turun NMKY:n haastattelu oli ryhmähaastattelu, muut haastattelut olivat yksilöhaastatteluja. Tavoittelin haastatteluun myös Nyt! -hankkeen työntekijöitä sekä Suomen nuorisokeskusten työntekijöitä, mutta en saanut vastauksia lähettämiini haastattelupyyntöihin.

Haastattelut olivat puolistrukturoituja asiantuntijahaastatteluja. Kaikille haastatteliijoille esitettiin samat kysymykset samassa järjestyksessä. Kysyin, millaisia seikkailukasvatuksellisia menetelmiä asiantuntijat olivat käyttäneet, millaiset menetelmät olivat toimineet parhaiten, millaisia ongelmia oli kohdattu ja miten ongelmatilanteista oli selvitty. Ensimmäisen haastattelun

jälkeen muokkasin hieman kahden kysymyksen muotoilua, jotta ne olisivat selkeämpiä vastajille. Ensimmäisessä kysymyksessä oli alun perin mainittu kestävän kehityksen opettaminen, mutta tulimme ensimmäisen haastateltavan kanssa siihen tulokseen, että kestävän kehitys tulee seikkailukasvatuksessa lähes aina automaattisesti mukana eikä sitä erikseen juurikaan opeteta. Poistin myös mitkä menetelmät ovat toimineet huonoiten -kohdan, sillä en saanut siihen vastauksia ja totesin, ettei se oikeastaan tuo oleellista tietoa kehittämistyöhöni. Haastattelukysymykset löytyvät liitteestä 1.

Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelija on miettinyt etukäteen teemojen lisäksi tarkkoja kysymyksiä haastateltaville. Tämä haastattelumalli sopii tilanteisiin, joissa halutaan tietoa tietyistä asioista, tässä tapauksessa muun muassa seikkailukasvatuksellisista menetelmistä sekä ongelmatilanteiden kohtaamisesta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Haastattelu sopii monenlaisiin kehitystehtäviin, sillä sen avulla saadaan kerättyä syvällistä tietoa kehittämisen kohteesta. Haastattelun hyviin puoliin kuuluu myös mahdollisuus saada uusia näkökulmia sekä yksilöiden korostaminen. Toisaalta haastattelujen tekeminen ja analysoiminen vaativat paljon osaamista ja aikaa. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 106–108.)

Yksi toteuttamistani haastatteluista oli ryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelun etuna on se, että ryhmän keskinäinen dynamiikka ja vuorovaikutus mahdollistavat monipuolisemman keskustelun aiheesta (Ojasalo ym. 2014, 111–112). Haastattelutilanteessa toisen antama vastaus toi toisen haastateltavan mieleen jotakin ja näin saatiin enemmän ja syvempää tietoa, kuin ehkä yksilöhaastattelussa olisi saatu. Toisaalta ryhmähaastattelun ongelmana voi olla, ettei hiljaisempi haastateltava saa ääntään kuuluviin kunnolla. Hirsjärvi ja Hurme (2001, 61–63) sekä Eskola & Suoranta (2000, 97–98) kertovat ryhmähaastattelun haasteiksi ryhmässä vallitsevan ilmapiirin, mahdollisesti syrjään jäävät henkilöt, aikataulujen sovittamisen sekä sen, uskaltavatko kaikki kertoa ryhmässä ajatuksensa (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a).

Toteuttamassani ryhmähaastattelussa oli mielestäni hyvä ilmapiiri ja uskon, että haastattelu tuotti enemmän tietoa kuin yksilöhaastattelu olisi tuottanut. Uskon myös kolmen haastatteluun olleen riittävä määrä, sillä jo kahdessa ensimmäisessä haastattelussa ilmeni paljon samoja tai samankaltaisia vastauksi. Toisaalta useammilta haastateltavilta olisi voinut tulla lisää konkreettisia menetelmiä, joita he ovat käyttäneet tai itse kehittäneet.

Litteroin haastattelut, jotta niitä olisi helpompi analysoida. Etsin haastatteluista eri kysymyksissä esiin nousevia yleisiä teemoja, joista rakentelin itselleni käsitekarttoja. Sen lisäksi sain



haastatteluista esimerkkejä konkreettisista menetelmistä tuotostani varten. Myös opinnäytetyöni nimi, Ojan toiselle puolen, nousi esiin haastatteluista.

## 4.2 Osallistuva havainnointi ja kohderyhmäanalyysi

Valitsin havainnoinnin yhdeksi tutkimusmenetelmäksi, sillä se sopii vuorovaikutuksen tutkimisen lisäksi nopeasti muuttuviin ja vaikeasti ennakoitaviin tilanteisiin. Havainnointi on hyvä menetelmä kerätä kvalitatiivista eli laadullista tietoa. (Raute 2014, 31.) Opinnäytetyössäni yksi tärkeistä näkökulmista on ongelmatilanteiden ratkaiseminen. Lasten kerhoissa ongelmatilanteita syntyy nopeasti ja yllättäen, ja ohjaajan täytyy pystyä reagoimaan niihin välittömästi.

Havainnoinnin avulla voidaan täydentää haastatteluja, minkä lisäksi havainnointi mahdollistaa luonnollisiin ympäristöihin ja tilanteisiin pääsemisen. Havainnoija pääsee näkemään, toimivatko ihmiset niin kuin he väittävät toimivansa. (Ojasalo ym. 2014, 114.) Varhaisnuorten havainnoiminen oli erittäin mielenkiintoista, sillä kerhoissa saattoi kohdata yllättäviä tilanteita, reaktioita ja haasteita. Myös kehityspsykologisesta näkökulmasta tarkkaileminen oli mielenkiintoista.

Havainnointia voidaan tehdä eri tavoin: havainnoija voi olla ulkopuolinen tarkkailija tai aktiivinen osallistuja, havainnointia voidaan tehdä strukturoidusti tai strukturoimattomasti ja ryhmä voidaan totuttaa havainnoijaan ennen varsinaisen havainnoinnin aloittamista. (Ojasalo ym. 2014, 116.) Kehittämistyössäni toteutin osallistuvaa havainnointia pääosin ulkopuolisena tarkkailijana ja käytin havainnointia kohderyhmäanalyysin työvälineenä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija tekee kenttätutkimusta osallistumalla valitsemansa ryhmän toimintaan. Ryhmän jäsenenä tutkija pystyy havainnoimaan ryhmän toimintaa ja samalla esittämään ryhmäläisille kysymyksiä. (Raute 2014, 31.)

Toteutin osallistavaa havainnointia Masku-Rusko-Vahdon 4H-yhdistyksen kerhossa. Kyseessä oli 3-luokkalaisten Parkour-kerho. Havainnoin parkour-kerho-ryhmää kevään aikana kolmella eri kerralla. Osallistuin ryhmätoimintaan olemalla tarvittaessa apukätenä, mutta pääasiassa keskityin vain havainnoimaan. Ryhmän koko vaihteli noin viidestä kymmeneen henkeä. Ensimmäisellä kerralla havainnoin yleisesti lasten käytöstä, myöhemmille kerroille kirjasin erikseen havaintoja ja toistuvia asioita. Havainnoin lasten innokkuutta, haluttomuutta osallistua yhteiseen toimintaan, haluttomuutta noudattaa ja kuunnella ohjeita, oma-aloitteisuutta sekä ylimääräiseen sähläämiseen kuluvaan aikaan. Sekä minusta että kerhon ohjaajasta vaikutti siltä, että

lapset tottuivat läsnäolooni nopeasti enkä näin ollen vaikuttanut suuresti heidän käyttökseen. Näin ollen pääsin havainnoimaan lasten aitoa käyttäytymistä ja sain arvokasta tietoa kehittämistyötäni varten. Järjestelmällinen havainnointi oli kuitenkin vaikeaa toteuttaa, kun tapahtui paljon samanaikaisesti.

Analysoin havainnoidessani keräämääni aineistoa piirtämällä käsitekarttoja ja tilastoimalla, kuinka usein esimerkiksi häiriökäyttäytymistä tai oma-aloitteisuutta esiintyi. Lisäksi avasin ja analysoin yksittäisiä ylös kirjaamiani huomioita. Aineiston analysointi oli melko haastavaa sillä havainnoidessani olin kirjannut huomioni hyvin laajojen otsikoiden alle, ja esimerkiksi haluttomuus osallistua saattoi johtua pelkän tottelemattomuuden lisäksi esimerkiksi väsymyksestä tai siitä, ettei harjoituksen tarkoitusta ymmärretty.

## 5 TULOKSET JA ANALYSOINTI

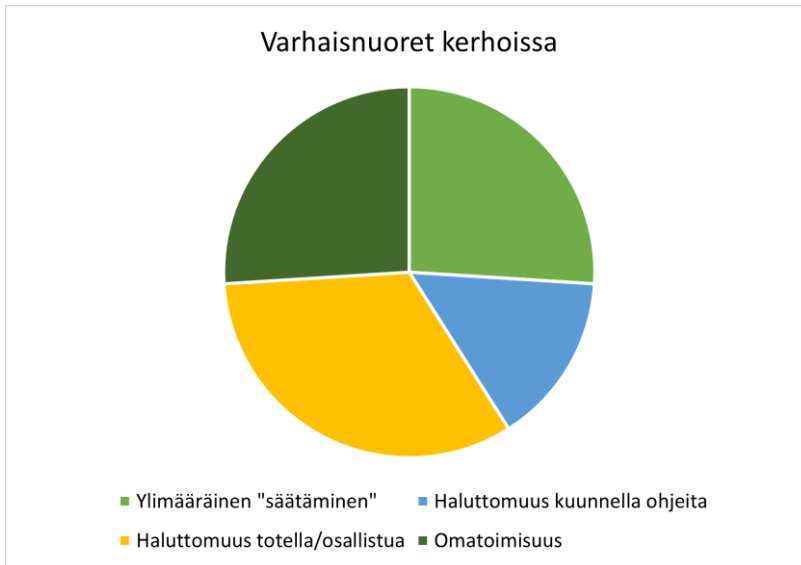
Analysoin haastattelujen ja havainnoinnin kautta keräämäni materiaalia käsitekarttojen ja teemoittelun avulla. Tulokset on jaettu teemoittain kohderyhmän ominaisuuksiin, ryhmänohjaamisen ongelmiin, osallistavaan ohjaamiseen sekä seikkailukasvatuksen ja kestävän kehityksen tiiviiseen yhteyteen. Aineiston analyysin jälkeen esittelen tuotokset eli metsäviikon ohjelmäsällön sekä ryhmänohjaajan työkalupakin ongelmatilanteiden varalle.

### 5.1 Varhaisnuoret kerhoissa

Havaitsin varhaisnuorten olevan melko halukkaita noudattamaan ja kuuntelemaan ohjeita. Ohjaajia kunnioitettiin, niin kuin tietoperustassa mainitun Kohlbergin teorian mukaan on ominaista sovinnaisen moraalien vaiheelle (Aarnio ym. 2012, 94). Kunnioitus näyttäytyi ohjeiden kuuntelemisella, käskyjen ja pyyntöjen noudattamisena sekä hyvänä ilmapiirinä.

Toisaalta kerhoissa ilmeni myös jonkin verran haluttomuutta osallistua tai kuunnella ohjeita. Tällöin ohjattavat saattoivat kadota välinevarastoon, kieltäytyä liikkumasta kokonaan tai juosta ympäriinsä ohjeiden kuuntelemisen ja leikkeihin osallistumisen sijaan. ”En jaksa” oli myös melko yleinen kommentti, kun ohjaaja pyysi nuoria tekemään jotakin. Yleensä kyse ei kuitenkaan ollut fyysisestä väsymyksestä, enemmänkin vaikutti siltä, että ohjattavaa ei juuri sillä hetkellä jostakin syystä kiinnostanut osallistua. Usein kuitenkin hetken aikaa muuta tehtyä ohjattavat tulivat mukaan yhteiseen toimintaan. Kuviossa 3 on esitetty havainnoitujen toimintojen määrää suhteessa toisiinsa ympyrädiagrammin avulla. Suurimman alan valtaa haluttomuusotella/osallistua, pitkälti ”en jaksa” kommenttien vuoksi.

Yksilöiden välillä saattoi olla suuriakin eroja niin suorituksissa kuin keskittymiskyvyssäkin. Niin sanottuun ylimääräiseen säätämiseen kului jonkin verran aikaa, kun jonoissa ohiteltiin, liikkeitä haluttiin tehdä omalla tavalla tai ohjeita annettaessa riekuttiin tangoissa. Erityisesti peliä aloittaessa pelistä pois tippuessa ei keskittyminen riittänyt odotteluun. Tämän otin huomioon metsäkasvatusviikon ohjelmaa suunnitellessa: ei pitkiä odotuksia tai pelejä, joista tippuu heti pois. Myös eri vaikeusasteiden tarjoaminen on tärkeää, jotta jokainen pääsee kokemaan onnistumisia ja haastamaan itseään sopivasti.



*Kuvio 3: Varhaisnuoret kerhoissa*

Ryhmiinjako onnistui tämän ikäisiltä hyvin ilman suurempia ongelmia. Ryhmiin jakautuminen tai parin valitseminen onnistui lapsilta myös itsenäisesti ilman ohjaajan puuttumista. Jos tuli tilanne, jossa lapsi ei mahtunut enää siihen ryhmään mihin olisi halunnut, hän etsi itsenäisesti itselleen uuden ryhmän.

Häviäminen tai epäonnistuminen eivät aiheuttanut suuria tunnemyrskyjä tai negatiivisia kommentteja. Pettymyksistä ei myöskään lannistuttu, vaan niihin osattiin suhtautua melko hyvin. Tämä oli erittäin positiivinen huomio, sillä vaikka onnistumisen kokemusten saaminen on tärkeää, myös epäonnistumisten ja pettymisten sietämistä on erittäin tärkeä harjoitella.

Mielestäni tärkeää oli juuri kokeilun ja erehdyksen kautta oppimisen asenne, joka liittyy vahvasti myös 4H:n tekemällä oppimisen toimintaperiaatteeseen. Ohjattavat kokeilivat reippaasti erilaisia liikkeitä, eivätkä pelästyneet epäonnistumisia. Jos kaaduttiin, noustiin ylös ja kokeiltiin heti uudestaan. Hankalaa tempua tai liikettä haluttiin kokeilla uudestaan niin kauan, että se onnistui.

Oma-aloitteisuus ilmeni toiminnassa monilla eri tavoilla. Ohjattavat saattoivat jo ennen ohjeiden antoa tutkia ja kokeilla erilaisia liikkeitä valmiiksi rakennetulla radalla. Ohjattavat myös ehdottivat omia leikkejä ja liikkeitä, joita toivoivat tehtävän yhdessä.

Loppusiivouksessa lapset tekivät keskenään yhteistyötä tehokkaasti ja hyvällä yhteishengellä. He siis ymmärsivät, että omat sotkut täytyy siivota ja että on kaikkien edun mukaista, jos he tekevät yhteistyötä ja antavat kaikki oman panoksensa. Loppusiivouksesta ei kukaan luistanut

lähtemällä tai keksimällä tekosyitä. Myös tämä kertoo Kohlbergin teorian mukaisesta sovinnaisen moraalien vaiheesta.

## 5.2 Ryhmänohjaamisen ongelmat

Nuorten ja varhaisnuorten kanssa toimiessa voi tapahtua oikeastaan mitä vain ja ohjaajan täytyy olla varautunut ratkomaan ongelmatilanteita. Haastatteluissa ja havainnoinnissa nousi esiin monenlaisia ongelmia, joita varhaisnuoria ohjattaessa voi ilmetä. Lempisen mukaan kiinnittymisen ja ryhmään sitoutumisen ongelmat voivat aiheuttaa ryhmästä pois hiipumista. Joskus ongelmia aiheutuu, kun nuoret eivät halua olla mukana toiminnassa, mutta vanhemmat ovat ilmoittaneet heidät leirille tai kerhoon, kertoi Wallin. Yksi monesti esille nousut teema oli porukoiden muodostuminen, minkä seurauksena ei haluta tehdä yhteistyötä muiden kuin oman lähiporukan kanssa. Usein leireille ilmoitetaan valmiita kaveriporukoita, jolloin heitä voi olla vaikea saada mukaan toimintaan, mikäli he yhdessä päättävät, etteivät halua osallistua.

Koivula nosti esiin kärsimättömyyden, joka nähtiin seurauksena ”pikapalkitsevaan” nykyteknologiaan. Koivula oli myös havainnut erityisesti ala-asteikäisten poikien väkivaltaisuuden lisääntyneen. Yhdeksi syyksi tähän epäillään pelaamista, mutta se tuskin on ainoa syy. Lisäksi syrjintä on ilmeisesti lisääntynyt ja aikuisten puhe kuuluu selvästi pientenkin lasten puheissa. Wallin kertoi käytöshäiriöisten lasten ohjaamisen voivan olla hankalaa, etenkin kun vanhemmat eivät aina jostain syystä ilmoita ohjaajille lapsen käytöshäiriöstä. Myös pettymyksien sietäminen ja niistä eteenpäin jatkaminen nousivat esiin haastatteluissa.

Meriö kertoi yhdeksi ongelmaksi erityisesti lasten kanssa toimiessa sen, että tehtävistä suoriutetaan liian nopeasti. Lapset eivät välttämättä ymmärrä harjoituksen tarkoitusta, vaan suorittavat sen vain mahdollisimman äkkiä päästäkseen seuraavan harjoitteen tai leikin pariin. Tällöin harjoitteesta ei välttämättä saada toivottua tulosta, vaan toiminta muuttuu oppimisesta enemmänkin suorittamiseksi. Toinen Meriön havaitsema ongelma, tai enemmänkin haaste oli se, kuinka suuria eroja lasten ja nuorten välillä on jännittävien tilanteiden kohtaamisessa. Toiselle hauska tehtävä voi toiselle tuntua maailman pelottavimmalta asialta.

Lempinen oli sitä mieltä, että lähes kaikki ongelmat ovat ratkaistavissa lempeillä työtapoilla. Ohjaajan täytyy kohdata jokainen ohjattava ja pyrkiä osallistamaan kaikkia. Jokaisen kohtaaminen -muistutus pääsi mukaan myös tuotoksena syntyneeseen ohjaajan ongelmanratkaisu -työkalupakkiin.

Lempisen kertoi tärkeäksi, että ohjattava ryhmä on ryhmäytetään keskenään ja toisaalta myös ohjaajan on hyvä tutustua ryhmään. Tuotosta suunnitellessani kiinnitin erityisesti huomiota ryhmäyttäviin menetelmiin, erityisesti metsäkasvatusviikon alkuvaiheilla. Koivulan mielestä yksi hyvä tapa ryhmäyttämiseen ja syntyneiden porukoiden purkamiseen on asettaa ryhmä tilanteeseen, josta selvitäkseen heidän on pakko tehdä yhteistyötä. Wallin totesi, että hyvistä suorituksista on hyvä palkita välittömästi, esimerkiksi taputtamalla ja kehumalla. Tämä toimintatapa jäljittelee aiemmin mainittua pika-palkitsevaa teknologiaa.

### 5.3 Työtapa osallistavaan ohjaamiseen

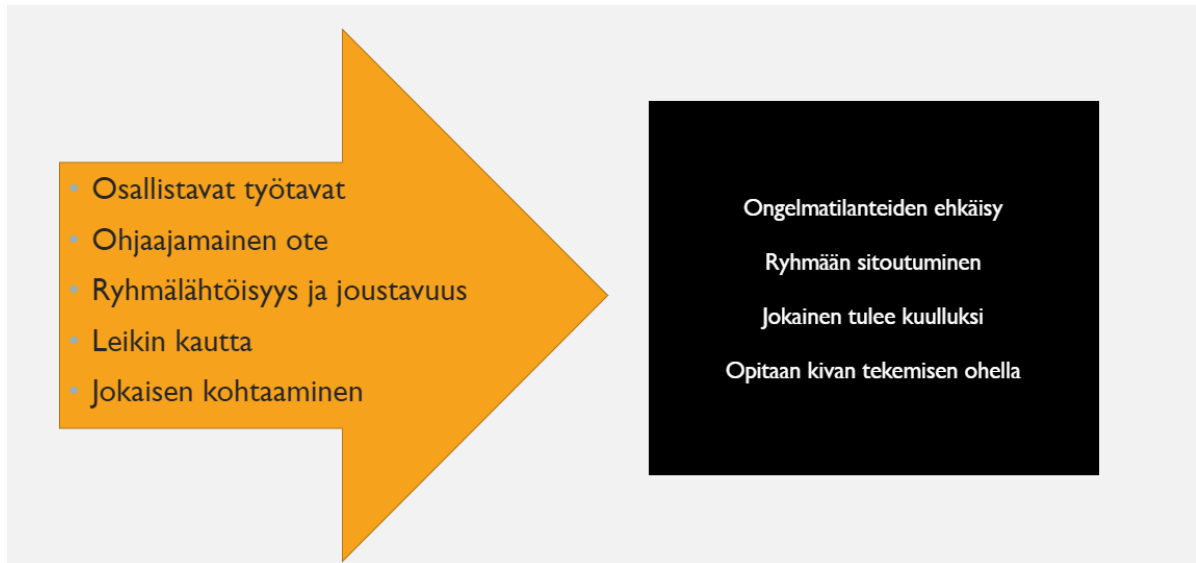
Seikkailukasvatuksen ja nuorisotoiminnan ammattilaisilla on valtava määrä tietotaitoa ja toimintatapoja ohjaamiseen. Kota ry:n seikkailuohjaaja Juho Lempinen kertoi yhdeksi tärkeäksi lähestymistavaksi sen, että ohjaaja on ikään kuin ryhmän aikuinen jäsen. Hänen täytyy tietysti huolehtia ryhmän turvallisuudesta, mutta myös osallistua leikkeihin ja toimintaan. Ohjaajan on myös hyvä laskeutua ohjattavien tasolle, eli esimerkiksi kyykkyy, ettei ohjattavien tarvitse katsoa ohjaajaa ylöspäin. Lempinen painotti myös ryhmälähtöisyyttä, eli ohjattavista lähtevien ideoiden kuuntelemista ja jos mahdollista, toteuttamista.

Wallinin mukaan jo pelkkä metsään meneminen lasten ja nuorten kanssa voi olla seikkailu ja lapset lähtevät usein oma-aloitteisesti tutkimaan ympäristöään. Meriökin suosi omalla painollaan toimivia menetelmiä ja mainitsi, että ohjaajan täytyy osata ikään kuin astua askel taaksepäin ja antaa ohjattavien itsenäisesti suoriutua annetuista tehtävistä. Toiminnassa on siis hyvä pitää nimenomaan ohjaajamainen ote, opettajamaisen opetustyylin sijaan.

Reflektion tärkeys nousi esiin kolmessa neljästä haastattelusta. Koivula mainitsi pitävänsä ohjaamiensa ryhmien kanssa reflektiohetkiä, joissa keskustellaan yhdessä tehdyistä harjoitteista. Kuten aiemmin kerrottiin, juuri reflektio tekee toiminnasta oppimista. Reflektio tulikin osaksi tuotoksena syntyneen metsäkasvatusviikon ohjelmaa jokapäiväisen reflektiohetken muodossa.

Silläkin on väliä, mistä ja miten tehtävien ohjeet saadaan. Meriö kertoi hyväksi menetelmäksi antaa esimerkiksi rastiradan ohjeet kirjekuoressa, jolloin ohjaaja ei ole välittömästi paikalla ohjeistamassa. Tällöin ryhmä pääsee itsenäisesti lukemaan ohjeet ja suorittamaan tehtävää. Heille täytyy kuitenkin tarjota mahdollisuus ottaa yhteyttä ohjaajaan esimerkiksi puhelimen välityksellä. Tämä edistää turvallisuuden tunnetta, mutta antaa ryhmälle myös mahdollisuuden toimia itsenäisesti.

Toimivaksi todettuja menetelmiä lasten ja nuorten kanssa olivat esimerkiksi ympäristön vaihto. Ihminen on tottunut toimimaan tietyllä tavalla tietyssä ympäristössä, kuten esimerkiksi koulussa. Koivulan mukaan koulun alueelta pois lähteminen voi helpottaa ryhmän ohjaamista. Lähiympäristön käyttö mainittiin moneen kertaan. Myös perinteisiä seikkailukasvatukseen yhdistettäviä menetelmiä, vaeltamista, melomista ja kiipeilyä, mainittiin. Lempinen mainitsi ruoan laittamisen ja yhdessä syömisen erityisen hyviksi menetelmiksi. Kuviossa 4 on esitetty toimivaksi havaittuja työtapoja ja niiden positiivisia seurauksia.



Kuvio 4: Haastatteluiden tulokset

## 5.4 Seikkailullisuus ja ekologisuus kulkevat yhtä matkaa

Haastattelukysymyksiä suunnitellessani nostin kestävän kehityksen opettamisen erilleen, mutta sain pian huomata sen kulkevan tiukasti käsi kädessä seikkailukasvatuksen kanssa. Kestävän kehityksen arvojen mukainen toiminta tuli ikään kuin kaupan päälle, kun toteutettiin seikkailukasvatusta. Lehtosen esimerkissä retkeilyn yhteydessä noudatettiin roskatonta retkeilyä, eli kaikki luontoon viety tuotiin sieltä myös pois. Myös lähiluonnon hyödyntäminen liittyy kestäväan kehitykseen, sillä autoilla tai linja-autoilla kauemmas luontokohteisiin siirtyminen kuormittaa luontoa.

Wallin oli käyttänyt kestäväää kehitystä rastiratojen teemana, jolloin rastien kysymykset ja tehtävät liittyivät kestäväan kehitykseen. Lempinen kertoi ohjaavansa mielellään ihmisiä näkemään luonnon kauneutta muun muassa puita koskettelemalla, havuja silittämällä ja luonnon

rauhasta nauttimalla. Kestävä kehitys kulkee mukana sivuhuomautuksena, että mikäli emme pidä huolta luonnosta, ei tällaiseen ole tulevaisuudessa mahdollisuutta.

Lempinen kertoi myös, että lapsista hauska puuha, kuten majan rakentaminen, voidaan liittää kestävään kehitykseen: Voidaan pohtia, mistä materiaaleista rakennetaan: metsässä olevista irtonaisista oksista voi rakentaa, mutta muovipressua ei voi jättää luontoon majan katoksi, eikä elävistä puista voi repiä havuja majaan. Tällä tavalla lapset ja nuoret oppivat huomaamattaan leikin ohella kestäviä elämäntapoja ja käyttäytymismalleja.

Haastattelemani toimijat olivat nuoriso – ja seikkailukasvatus alan asiantuntijoita. Heidän näkökulmastaan keskeisintä oli ihmisten ohjaaminen. Kestävän kehityksen arvot olivat toiminnan taustalla, mutta niitä ei erikseen ja varta vasten opetettu. Jos olisin haastatellut esimerkiksi luonnonsuojelualan toimijoita, olisi painotus voinut olla enemmän ympäristöasioissa, mutta toiminnalliset menetelmät olisivat todennäköisesti jääneet puuttumaan. Mielestäni haastateltavien valinta oli siis asianmukainen kehittämistyöni tarpeita ajatellen.

## 5.5 Tuotokset

Kehittelin ja kokosin haastattelujen ja havainnoinnin kautta saamieni tietojen perusteella sisällön Turun 4H-yhdistyksen metsäkasvatusviikolle. Sisältöön kuuluu erilaisia pelejä, leikkejä, toiminnallisia menetelmiä ja työtapoja. Lisäksi kokosin ohjaajan työkalupakin ongelmatilanteiden ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn.

### Metsäkasvatusviikon sisältö

Metsäsalapoliisit- leiri on viiden päivän pituinen päiväleiri. Kehittämistyöni tuloksena syntyi monipuolinen ohjelma, joka tähtää metsätaitojen, kestävien elämäntapojen ja 4H:n arvojen sisäistämiseen. Ohjelma ja siihen kuuluvat harjoitteet löytyvät liitteestä 2. Ohjelma on jaettu eri päiville, mutta tarkkoja kellonaikoja siinä ei ole. Lisäksi jokainen harjoite on selitetty niin, että kuka tahansa pystyy ohjaamaan sen. Harjoitteessa on myös ilmoitettu siihen kuluva aika, tarvittavat tarvikkeet sekä harjoitteen tarkoitus. Sisältöön kuuluu tutustumis- ja ryhmäytymisharjoitteita, rastiratoja, aistiharjoitteita sekä heittäytymistä edellyttäviä harjoitteita. Kaikessa toiminnassa perimmäisinä arvoina ovat luonnon kunnioittaminen, kestävä kehitys ja tekemällä oppiminen.



Erityyppiset harjoitteet takaavat monipuolisen oppimisen. Aistiharjoitteissa päästään käyttämään kaikkia aisteja ja saatetaan havaita esimerkiksi tuoksuja, joita ei normaalisti huomaisi. Lisäksi opitaan rauhoittumaan luonnossa ja keskittymään pelkkään havainnointiin.

Ryhmäytymisen tärkeys nousi vahvasti esiin aineistossa. Ryhmäyttävät harjoitukset painottuvat alkuviikolle, jotta jokaisella olisi mukava ja turvallinen olo tutussa ryhmässä. Harjoituksissa tutustutaan, opitaan tekemään yhteistyötä ja selviytymään yhdessä haasteista. Ryhmäyötaidot ovat äärimmäisen tärkeitä kaikessa elämässä.

Tietoa lisäävissä harjoitteissa päästään pohtimaan, arvioimaan ja oppimaan metsästä ja luonnosta. Tietoa karttuu koko leirin ajan harjoitteiden, pelien ja metsässä oleskelun ohella. Loppuviikolla olevassa livelautapelissä päästään hyödyntämään kartutettua tietoa.

Rastiratojen teemat liittyvät metsään, luontoon ja kestäväan kehitykseen. Radoilla on kysymyksiä ja tehtäviä, joita lapset saavat ryhmässä suorittaa. Samalla tutustutaan lähiympäristöön. Rastiratoja ei ole suunniteltu valmiiksi, sillä ne täytyy suunnitella käytettävissä olevan ympäristön mukaan.

Heittäytyminen on taito, josta on hyötyä niin työ- kuin arkielämässäkkin. Ohjelmasisältöön kuuluu pelejä ja leikkejä, jotka edellyttävät heittäytymistä ja erilaisiin rooleihin eläytymistä. Heittäytymisen määrän voi itse määrittellä, mikä takaa sen, ettei kukaan esimerkiksi ujompi osallistuja tunne oloaan ahdistuneeksi.

Lähes kaikissa haastatteluissa nousi esiin reflektion tärkeys. Jokaisen leiripäivän päätteeksi on varattu aikaa yhteiselle reflektiohetkelle, jolloin keskustellaan päivän tapahtumista. Jokainen pääsee ääneen ja käydään läpi, millaisia tunteita harjoitukset herättivät ja miksi niitä tehtiin.

### **Ohjaajan työkalupakki ongelmanratkaisuun**

Lasten ja nuorten kanssa toimiessa voi kohdata yllättäviäkin ongelmatilanteita. Ohjaajan täytyy olla varautunut lähes kaikkeen ja valmiina toimimaan heti. Ohjaajan työkalupakki on kaksipuolinen (tai sähköisenä versiona kaksi sivuinen) ohjelista, jonka toisella puolella on ennaltaehkäiseviä menetelmiä ja toisella puolella ongelmanratkaisun menetelmiä. Lapusta on helppo nopeasti vilkaista, onko muistanut tehdä kaikki tarvittavat ennalta ehkäisevät toimet. Toiselta puolelta saa ensiavun, jos yllättävä haaste iskee eikä tiedä mitä pitäisi tehdä. Ohjeet on koottu haastatteluiden ja havainnoinnin perusteella. Listassa muun muassa muistutetaan jokaisen kohtaamisesta, kehoitetaan vaihtamaan ympäristöä, mikäli mahdollista ja rohkaistaan keskustelemaan

ohjattavien kanssa hankalistakin asioista ja siitä, miten niissä olisi voinut toimia paremmin. Työkalupakki löytyy liitteestä 3.

## 6 LOPUKSI

Tämä kehittämistyö etsi vastausta kysymyksiin ”Millaiset seikkailukasvatukselliset menetelmät toimivat parhaiten varhaisnuorten metsäkasvatuksessa?” ja ”Miten ohjaajan kohtaamia ongelmatilanteita voidaan ratkaista?”. Vastaus tutkimuskysymyksiin löytyi asiantuntijahaastattelujen ja osallistuvan havainnoinnin avulla. Aineiston ja analyysin perusteella voisi päätellä, että kaikkein parhaiten toimivat osallistavat menetelmät, ryhmälähtöisyys ja ohjaajamainen työote. Lisäksi tarvitaan reflektiota, jotta asia muuttuu kokemuksesta oppimiseksi.

Nämä menetelmät ovat yhteisöpedagogeille tuttuja. Yhteisöpedagogin opetussuunnitelmassa on kokonainen opintojakso osallistavalle pedagogiikalle, minkä lisäksi reflektointi mainitaan monen opintojakson tavoitteissa. Esimerkiksi yksi ammatillisten harjoitteluiden tavoitteista on pystyä reflektoimaan käytännön toimintatapoja sekä ammatillista oppimista. (Humanistinen ammattikorkeakoulu 2021, 16, 20.)

Tietoperustassa määritellyt seikkailukasvatus, metsäkasvatus ja kestävä kehitys sekä varhaisnuorten kehityspsykologia tukivat tuotosten rakentumista. Tuotoksena syntyi **sisältö Turun 4H-yhdistyksen metsäkasvatusviikolle** sekä **ohjaajan työkalupakki ongelmatilanteiden ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn**. Metsäkasvatusviikon ohjelma pääsee käyttöön kesän metsäleireillä ja työkalupakki tulee saataville kaikille 4H:n ohjaajille. Kehittämistyö tuotti lisäksi arvokasta tietoa käytössä olevista seikkailukasvatusmenetelmistä sekä pienistä työtavoista, joilla voi olla suuri vaikutus ohjattavan ryhmän toimivuuteen.

Mielestäni kehittämistyö oli onnistunut ja tuotos vastaa tilausta. Sain vastaukset tutkimuskysymyksiin ja pystyin niiden pohjalta kehittämään Turun 4H-yhdistyksen tarpeisiin ja toiveisiin sopivan ohjelman metsäkasvatusviikolle. Työ on ajankohtainen ja tuo uusia näkökulmia ja menetelmiä paitsi Suomen 4H-liitolle myös koko yhteisöpedagogien ja muiden kasvattajien ammattikentälle.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteutti vuosina 2012–2013 Koulumetsähanketta. Hanketta käsittelevässä tekstissä kerrottiin luonnossa olemisen tutkitusti vähentävän lasten stressiä ja parantavat koordinaatiota sekä keskittymiskykyä. Tietokoneet ja sisäharrastukset valtaavat alaa luonnossa liikkumiselta, joten lasten olisi tärkeä päästä metsään myös kesken koulupäivän. Tässä opinnäytetyössäkin esillä ollut luontosuhde luodaan varhain, minkä vuoksi lasten on tärkeää saada positiivisia kokemuksia metsässä olemisesta. (Suomen luonnonsuojeluliitto 2021.) Turun

4H-yhdistyksen metsäkasvatusviikot tarjoavat hyvän mahdollisuuden saada näitä kokemuksia, minkä vuoksi laadukkaan sisällön tuottaminen on tärkeää.

Tutkimustyötä voisi jatkaa ja syventää perehtymällä eri näkökulmiin tai eri kohderyhmiin. Lasten kanssa kohdataan kerhoissa erilaisia haasteita kuin nuorten kanssa. Eri ikäisiin, eri kokoisiin ja muutenkin erilaisiin ryhmiin toimivat erilaiset menetelmät, lähestymistavat ja painotukset. Myös menetelmien käyttöä olisi mielenkiintoista tutkia enemmän ja laajemmin, kaikki tässä työssä haastatellut toimijat ovat Turun alueelta. Eri puolilta Suomea tai maailmaa voisi löytyä paljon erilaisia seikkailukasvatuksellisia menetelmiä.

### **Tilaaajan kommentit**

Opinnäytetyöni tilaaja, Turun 4H-yhdistys, kertoi metsä- ja seikkailukasvatuksen merkityksen korostuneen koronan myötä, minkä vuoksi Turun 4H-yhdistyksen hallitus koki tarpeelliseksi päivittää seikkailu- ja metsäleirien ohjelmasisällön. Kehittämistyöni tuottamat ehdotukset tulevat käyttöön heti ja pääsen itsekin kesällä vastuunohjaajaksi metsäleirille toteuttamaan suunnittelemani ohjelmasisältöä. Tilaaja on ollut tyytyväinen kehittämistyön edistymiseen ja syntyneeseen tuotokseen. Tilaaja huomautti, että tuotoksen toiminta käytännössä nähdään vasta elokuussa metsäkasvatusviikolla, mutta on hyvä, että minä suunnittelijana pääsen mukaan käytännön kokeiluun. Tilaajasta oli hienoa saada ajankohtaista tutkimustietoa metsä- ja leiritoimintaa varten.

## LÄHTEET

Aarnio, Kia & Autio, Sari & Hiltunen, Virpi 2012. Skeema 2, Kehityopsykologia. Helsinki: Edita.

Asela, Marjo-Riitta 2011. Elämys- ja seikkailukasvatus varhaiskasvatuksen tukena. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 21.5.2021 [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/29388/Asela\\_Marjo.Riitta.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/29388/Asela_Marjo.Riitta.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Harjamäki, Paula 2021. Tilaa kommentit opinnäytetyöhön. Sähköposti.

Heikkonen, Tarja 2021. Elämän pituiselle metsäretkelle. Blogikirjoitus. Viitattu 17.5.2021 <https://blogs.helsinki.fi/metsaretkipaiva/vieraskyna/elamanpituiselle-metsaretkelle/>

Hjerppe, Reino & Honkatukia, Juha 2005. Suomi 2025- Kestävän kasvun haasteet. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki. Viitattu 9.3.2021. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/148666/j43.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Hopiavaara, Riikka & Peltonen, Mari 2021. Vanhat rakenteet on tuhottava – kestävyystieteen suurtahtuma Sustainability Science Days korostaa radikaalien muutosten tarvetta. Helsingin yliopisto. Uutiskirje. Viitattu 14.5.2021. <https://www2.helsinki.fi/fi/uutiset/kestava-kehitys/vanhat-rakenteet-on-tuhottava-kestavyystieteen-suurtahtuma-sustainability-science-days-korostaa-radikaalien-muutosten-tarvetta>

Humanistinen ammattikorkeakoulu. Yhteisöpedagogi on yhteisöllisyyden ja ohjaamisen asiantuntija. Viitattu 17.5.2021. <https://www.humak.fi/koulutus/yhteisopedagogi-amk/>

Karppinen, Seppo J.A & Marttila, Maarit & Saaranen-Kauppinen, Anita 2020. Seikkailukasvatusta Suomessa -pedagogisia ja didaktisia näkökulmia. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/01/seikkailukasvatusta-suomessa-outdoor-adventure-education-in-finland.pdf>

Kestävä kehitys. Mitä on kestävä kehitys? Viitattu 27.4.2021. <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

- Korpi, Elina 2018. Ympäristökasvatus luontosuhteen kokemusten rakentajana. Oulun yliopisto. Kandidaatin tutkielma. Viitattu 25.5.2021. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201805312401.pdf>
- Kota ry. Seikkailukasvatus. Viitattu 27.4.2021 <http://www.kota.fi/seikkailukasvatus/>
- Kyrö, Tero & Peltola, Kirsi 2002. Seikkailukasvatus -ajattelun, toiminnan ja tunteiden verkko. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.3.2021 <http://www.outwardbound.fi/tiedostot/Kirjallisuus/Seikkailukasvatus - ajattelun toiminnan ja tunteiden verkko.pdf>
- Kytömäki, Anni 2016. Luontosuhteen vahvistamisesta. Kolumni. Suomen luonto. Viitattu 25.5.2021. <https://suomenluonto.fi/uutiset/luontosuhteen-vahvistamisesta/>
- Linjama, Leena 2014. Visuaalinen tutkimus elämys- ja seikkailukokemusten merkityksistä opiskelijoille luontoliikuntakurssilla Norjassa. Pro Gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 20.3.2021 [http://www.outwardbound.fi/tiedostot/Kirjallisuus/Leena Linjama\\_Progradu\\_2014.pdf](http://www.outwardbound.fi/tiedostot/Kirjallisuus/Leena_Linjama_Progradu_2014.pdf)
- Marttinen, Sirpa & Pitkänen, Jani 2013. Häiritsevästi käyttäytyvien oppilaiden opettaminen pienryhmässä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.4.2021 [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64932/Marttinen\\_Pitkanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/64932/Marttinen_Pitkanen.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Meriö, Topias 2019. Silmu kerrallaan: Elämykselliset menetelmät ympäristö- ja luontotiedon välittämisessä. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 27.4.2021 [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/263453/Meriö\\_Topias.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/263453/Meriö_Topias.pdf?sequence=2&isAllowed=y)
- Metsäemo 2018. Mitä metsä opettaa? Metsä oppimisympäristönä?! Blogiteksti. Viitattu 27.4.2021. <http://www.metsaemo.fi/mita-metsa-opettaa/>
- Metsäteollisuus 2021. Metsäteollisuus ry ja 4H panostavat turvallisiin metsäkokemuksiin. Uutinen. Viitattu 17.5.2021 <https://www.metsateollisuus.fi/uutishuone/metsateollisuus-ry-ja-4h-panostavat-turvallisiin-metsakokemuksiin>
- Metsähallitus 2021. Luontokasvatus. Viitattu 18.5.2021. <https://www.metsa.fi/vapaa-aika-luonossa/luontokasvatus/>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2014. Kehittämistyön menetelmät, uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanomapro: Helsinki. 3. Uudistettu painos.
- Outward Bound Finland 2021. Elämyspedagogiikka. Viitattu 18.5.2021. <https://www.outwardbound.fi/outwardbound-finland/elamyspedagogiikka/>

- Pellikka, Saara & Juhajoki, Sampo 2020. Metsäsalapoliisit tutkivat luontoa. Ohjaajan opas. Suomen 4H-liitto.
- Perälä, Satu 2015. Seikkaillen ryhmässä! Seikkailukasvatusopas yläkouluun. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 18.5.2021. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101440/Perala\\_Satu.pdf?sequence=2](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/101440/Perala_Satu.pdf?sequence=2)
- Poikela, Esa 2005. Osaaminen ja kokemus -työ, oppiminen ja kasvatus. Tampereen yliopisto. Viitattu 22.4.2021  
<https://core.ac.uk/download/pdf/250133813.pdf#page=21>
- Raute, Susanna 2014. Laadulliset tutkimusmenetelmät teoriassa ja käytännössä: Case Kouvolan ydinkeskusta RY. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Viitattu 9.3.2021. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/82532/Raute+Susanna.+PDF.pdf?sequence=1>
- Reese, Hayne 2011. The Learning-by-Doing Principle. West Virginia University. American Psychological association. Viitattu 14.5.2021. <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fh0100597>
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Ryhmähaastattelu. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 21.5.2021. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_4.html](https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_4.html)
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. KvaliMOTV-menetelmäopetuksen tietovaranto. Viitattu 9.3.2021. [https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6\\_3\\_3.html](https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html)
- Saarin, Katja 2020a. Reflektoinnin merkitys seikkailukasvatuksessa. Kaakkois-suomen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 27.4.2021. [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336837/Saarin\\_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/336837/Saarin_Katja.pdf?sequence=2&isAllowed=y)
- Saarin, Katja 2020b. Reflektoinnin merkitys seikkailukasvatuksessa – masennuksesta kohti voimavaroja. Suomen nuorisokeskukset. Blogiteksti. Viitattu 27.4.2021. <https://www.snk.fi/seikkailukasvatus/reflektoinnin-merkitys-seikkailukasvatuksessa-masennuksesta-kohti-voimavaroja/>
- Sitra. Tulevaisuussanasto. Viitattu 27.4.2021. <https://www.sitra.fi/tulevaisuussanasto/>
- Suomen 4H-liitto 2021a. Kerhot. Metsäsalapoliisit. Viitattu 10.4.2021. <https://4h.fi/teke-mista/kerhot/metsasalapoliisit/>
- Suomen 4H-liitto 2021b. 4H järjestönä: Metsä tutuksi nuorille. Viitattu 27.4.2021. <https://4h.fi/4h-jarjestona-2/jarjeston-toiminta/4h-metsat/>
- Suomen 4H-liitto 2021c. 4H järjestönä, Arvot. Viitattu 9.3.2021. <https://4h.fi/4h-jarjestona-2/jarjeston-toiminta/arvot/>

Suomen 4H-liitto 2019. Strategia 2020–2022. Viitattu 20.3.2021 [https://4h.fi/wp-content/uploads/2020/01/Strategia\\_4H-2020-2022.pdf](https://4h.fi/wp-content/uploads/2020/01/Strategia_4H-2020-2022.pdf)

Suomen luonnonsuojeluliitto. Koulumetsät. Viitattu 17.5.2021 <https://www.sll.fi/mita-me-teemme/kestava-elamantapa/askelia-eteenpain/koulumetsat/>

Suomen nuorisokeskukset 2021. Mitä seikkailukasvatus tarkoittaa? Viitattu 18.5.2021. <https://www.snk.fi/seikkailukasvatus/menetelma/>

Suomen ympäristökeskus 2020. Koronakevät vaikuttanut suomalaisten luontosuhteeseen myönteisesti – tietoisuus luontomme suurimmasta uhasta edelleen hataraa. Tiedote. Viitattu 25.5.2021. [https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Koronakevat\\_vaikuttanut\\_suomalaisen\\_luo\(57849\)](https://www.syke.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Koronakevat_vaikuttanut_suomalaisen_luo(57849))

Sustainable development goals 2021. United Nations. Goal 7: Affordable and clean energy. Viitattu 18.5.2021 <https://www.un.org/sustainabledevelopment/energy/>

Taimiteko. Kaikki Taimiteosta. Suomen 4H-liitto. Viitattu 27.4.2021. <https://www.taimiteko.fi/>

Ulkoministeriö 2021. Agenda 2030- kestävän kehityksen tavoitteet. Viitattu 14.5.2021. <https://um.fi/agenda-2030-kestavan-kehityksen-tavoitteet>

Ulkoministeriö 2020. Koronapandemia haastaa kehitystavoitteet. Viitattu 14.5.2021. [https://um.fi/ajankohtaista/-/asset\\_publisher/gc654PySnjTX/content/koronapandemia-haastaa-kehitystavoitteet](https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/koronapandemia-haastaa-kehitystavoitteet)

Ulos-Ut-Out 2018. Mikä Ulos-Ut-Out? Viitattu 25.5.2021. <https://www.ulos2021.fi/fi/tava-taan-nurmeksessa-9-11-6-2020/>

WWF. Näkökulma: ilman koronapandemiaa Suomen ylikulutuspäivä olisi tänään – kulutamme edelleen yli maapallon kestokyvyn. Viitattu 27.4.2021. <https://wwf.fi/uutiset/2021/04/nakokulma-ilman-koronapandemiaa-suomen-ylikulutuspaiva-olisi-tanaan-kulutamme-edelleen-yli-maapallon-kestokyvyn/>

WWF. Uhat. Ylikulutus. Viitattu 27.4.2021. <https://wwf.fi/uhat/ylikulutus/>

Yle 2021. Tilastokeskus: Uusiutuvan energian kulutus ensi kertaa suurempi kuin fossiilisten polttoaineiden ja turpeen kulutus. Viitattu 18.5.2021 <https://yle.fi/uutiset/3-11887128>

## Haastattelut

Kaikki haastattelut tehnyt Meri-Tuuli Hallikainen



Koivula, Vertti & Lahdenkauppi, Ilpo & Lehtonen, Jami & Wallin, Mika. Turun NMKY. Ryhmähaastattelu. 15.4.2021

Lempinen, Juho. KOTA ry. 9.4.2021

Meriö, Topias. Turun 4H-yhdistys. 14.5.2021

## LIITTEET

Liite 1: Haastattelurunko

### Haastattelurunko

- Millaisia seikkailukasvatuksellisia menetelmiä olette käyttäneet opettaaksenne nuorille kestävää kehitystä? (Muokattu ”Millaisia seikkailukasvatuksellisia menetelmiä olette käyttäneet)
- Minkä tyylliset menetelmät ovat toimineet parhaiten? Entä huonoiten?
- Millaisia ongelmia varhaisnuorten/nuorten ryhmänohjauksessa on ilmennyt?
- Miten ongelmat on ratkaistu?
- Vapaa sana/Lisättävää?

## Liite 2: Metsäkasvatusviikon sisältö

### Turun 4H-yhdistys

#### Metsäsalapoliisit

##### Maanantai

Kauniit asiat (15min)  
 Ryhmäytys (Evoluutiopeli, Köysirinki, Lankakerä) (1-1,5h)  
 Aiheeseen johdattelu (Luontotaideteos) (45min)  
 Maskotti (askarrellaan kaikille oma maskotti kävyistä kivistä yms.) (20min)  
 Luontoalias (30min)  
 Tavoitteet/Reflektio (30min)

##### Tiistai

Ryhmäytys (ihmispatsaat, still-kuvat) (45min)  
 Rastirata (1,5h)  
 Janatyöskentely (20min)  
 Katastrofipeli (30min)  
 Reflektio (30min)

##### Keskiviikko

Ryhmäytys (satujooga, hämähäkinseitti) (1h)  
 Aistiharjoite (20min)  
 Afrikantähti -peli (1h)  
 Reflektio (30min)

##### Torstai

Rastirata (1h)  
 Käpyhuutokauppa (1h)  
 Metsän ammattilaiset (45min)  
 Reflektio (30min)

##### Perjantai

Pihapeli metsäversiot (1,5h)  
 Rastirata (1h)  
 Adjektiivitarina (20min)  
 Eväät (1h)  
 Reflektio (30min)

### Ohjeet harjoitteisiin

#### Ravintoketjupeli (evoluutiopeli)

-15-30min

-Ei tarvikkeita

-Tutustuminen, jään rikkominen ja ravintoketjusta oppiminen

Kaikki leikkijät aloittavat ravintoketjun pohjalta. He liikkuvat sovitulla alueella tietyn eläimen tyyllillä ja toisen samantasoisen pelaajan kohdatessaan ottavat kivi-paperi-sakset -kilpailun. Voittaja nousee ravintoketjussa ylöspäin, häviöjä jatkaa samalla tasolla. Karhuksi tultuaan saa mennä talviunille.

Esimerkiksi Koivu->toukka->talitiainen->karhu. Voidaan myös keksiä yhdessä ryhmän kanssa.

#### Köysirinki (tutustuminen)

-15-30min

-Köysi

-Tutustuminen, ryhmäytyminen

Seistään ringissä ja pidetään kädessä köyttä (köysi muodostaa ympyrän piirin sisälle). Ensimmäinen aloittaa ja kertoo jonkin asian, josta pitää tai josta harrastaa, esimerkiksi "pidän kesästä" tai "harrastan laskettelua" ja kaikki, joihin toteama pätee siirtyvät köyden sisäpuolelle. Näin samoista asioista kiinnostuneet näkevät toisensa. Sitten palataan köyden ulkopuolelle ja seuraava saa keksiä asian.

#### Lankakerä

-15-20min

-lankakerä

-ryhmäytyminen, nimien oppiminen

Seistään ringissä ja heitetään lankakerää niin, että se käy jokaisella. Lankaa heitettäessä huudetaan henkilön nimi. Lopuksi kerä pitää saada selväksi heittämällä se takaisin käänteisessä järjestyksessä.

#### Maskotti

-20-30min

-tusseja, irtosilmiä, teippiä, liimaa

-matkamuisto

Jokainen saa kerätä tai askarrella itselleen maskotin luonnon tarvikkeista. Maskottia saa muokata tusseilla tai irtosilmillä.

#### Kauniit asiat

-10-15min

-puhelin/kamera

-aiheeseen johdattelu

Sovitaan alue, jolla saa liikkua. Jokaisella on 5min aikaa etsiä jokin kaunis asia ja ottaa siitä kuva. Sitten käydään läpi jokaisen kaunis asia ja kerrotaan, miksi valitsi juuri sen

#### Ihmispatsaat (ryhmäytyminen)

-15-30min

-ei tarvikkeita

-ryhmäytyminen, koordinaatio

Muodostetaan esim. 5hengen ryhmiä. Ohjaaja huutaa ohjeita, kuinka monta ruumiinosaa täytyy olla maassa. Ohjeet täytyy toteuttaa mahdollisimman nopeasti. Esimerkiksi "3 kättä, 4 jalkaa ja yksi pää", jolloin jonkun täytyy todennäköisesti ottaa toinen reppuselkään ja jonkun seisoa päällään.

**Luontotaideteos**

-30-45min

-ei tarvikkeita

-ryhmytyminen, luontoon tutustuminen, yhteistyö

Piirretään maahan ympyrä, jonka sisään taideteos tulee. Ryhmälle (tai pienryhmät 3-5hlö) annetaan 10 min aikaa kerätä tarvikkeita luontotaideteosta varten. Tarvikkeiksi käyvät esimerkiksi oksat, kävyt ja kivet. Roskat eivät kuulu luontotaideteokseen. 10min jälkeen ryhmälle annetaan aihe-ehdotus (metsäretki, karhun koti) tai he saavat itse keksiä aiheen luontoteemaan liittyen. Ryhmällä on 15min aikaa tehdä aiheesta taideteos. Materiaaleja ei saa hakea lisää mutta kaikkea kerättyä ei ole pakko käyttää. Ryhmän täytyy yhdessä keskustellen huomioida jokaisen mielipide. Lopuksi käydään läpi kaikkien taideteokset.

**Still-kuvat**

-20-30min

-ei tarvikkeita

-ryhmytyminen, heittäytyminen, mielikuivitus

Annetaan aiheita, esim. metsäretki, ruohonjuuritaso, metsän eläimet. Aletaan rakentaa taideteosta ihmisistä. Esimerkki: metsäretkipäivä: ensimmäinen menee sovitulle alueelle seisomaan ja kertoo olevansa puu. Seuraava ottaa puusta kiinni ja kertoo olevansa orava. Joku menee kyykkyyyn maahan ja kertoo poimivansa marjoja. Näin jatketaan, kunnes kaikki ovat mukana

**Käpyhuutokauppa**

-30-60min

-trangiat, ruoka-aineita

-suunnittelu, yhteistyö

Ennen aloittamista ryhmät saavat kerätä 30 käpyä. Ohjaaja on meklari, joka tarjoaa pienryhmille (3-5hlö) jälkiruoka-aineita. Esim. kanamunia, jauhoja, mansikoita. Jokaisella ryhmällä on oma trangia. Ryhmät huutavat itselleen aineita ja lopuksi valmistavat jotain herkkua aineksista trangialla. Aineksilla saa käydä vaihtokauppaa.

**Hämähäkinseitti**

-15-30min

-Köysi

-ryhmytyminen, koordinaatio, yhteistyö

Tehdään kahden puun väliin köydestä "hämähäkinseitti" jossa on erikokoisia aukkoja eri korkeuksilla. Jokaisen täytyy päästä seitin läpi, mutta jokaista aukkoa saa käyttää vain kerran.

**Satujooga**

-20-40min

-metsätarina

-ryhmytyminen, rentoutuminen, aistien käyttö, keskittyminen

Jokaisella on pari. Toinen parista istuu silmät kiinni toisen edessä, toinen piirtää parinsa selkään ohjeiden mukaisesti. Lopuksi vaihdetaan osia. Lukijan vieressä on hyvä olla esimerkiksi näyttävä pari. Ohjaaja kertoo tarinaa esimerkiksi syksyisestä päivästä metsässä. Silmät kiinni oleva henkilö keskittyy kuuntelemaan, silmät auki oleva tekee ohjeiden mukaisesti. Jos tarinassa sataa, silmät auki oleva tekee sormillaan sateen ropinaa parinsa selkään. Tuullessa hän voi sivellä selkää.

**Janatyöskentely**

-15-30min

-ei tarvikkeita

-Arvioiminen ja oppiminen

Tehdään jana, esimerkiksi kahden puun välinen suora. Esitetään väitteitä ja toinen pää tarkoittaa "samaa mieltä" ja toinen pää "eri mieltä".

### Rastiradat

-45min-2h

-Rasteille tehtävät, puhelimet ohjaajan kanssa kommunikointiin

-Yhteistyö, ongelmanratkaisu

Tarvikkeet:

Rastiradat suunnitellaan ympäristön ehdoilla. Perusideana on, että 2–4 hengen ryhmissä kierretään etsimässä rasteja. Rastien teemat ja kysymykset liittyvät luontoaiheisiin. Rastin tehtävän suoritettuaan saa ohjaajalta vihjeen seuraavaa rastia varten.

Esimerkki rastiradasta metsässä:

Jakaudutaan ryhmiin. Ryhmät saavat keksiä itselleen nimen. Ryhmät lähetetään aloittamaan rastirataa. Ohjeet löytyvät ryhmän nimellä varustetusta kirjekuoresta. Kirjekuoressa on ohje ensimmäiselle rastille sekä ohjaajan puhelinnumero:

#### Rasti 1 löytyy lähistön korkeimmalta kohdalta

Lähikalliolla yms. on tehtävöohjeistus. Kun tehtävä on suoritettu, lähetetään siitä todiste (esim. kuva tai vastaus) ohjaajalle. Ohjaaja lähettää ohjeen seuraavalle rastille. Vaihtoehtoisesti ohjeet seuraavalle rastille voivat löytyä myös suoraan kirjekuoresta, jolloin ryhmät voivat suorittaa rasteja valitsemassaan järjestyksessä

### Katastrofipeli

-20-40min

-ei tarvikkeita

-luonnonkatastrofeista oppiminen, reagointi, koordinaatio, metsän käyttäminen

Sovitaan pelialue. Pelaajat liikkuvat alueella vapaasti, kunnes ohjaaja (tai muu) huutaa katastrofin. Katastrofilta täytyy suojautua mahdollisimman nopeasti. Tulvalta suojaudutaan kiipeämällä irti maasta. Tsunamilta suojaudutaan kiipeämällä tosi korkealle. Hurrikaanilta suojaudutaan ottamalla jostain tukevasta kiinni. Ukkoselta suojaudutaan menemällä aukealle paikalle. Metsäpalolta suojaudutaan juoksemalla hakemaan palokunta (tai juoksemalla veden äärelle, jos vettä on)

### Metsän ammattilaiset

-20-40min

-laput, joihin kirjoitettu ammatteja

-erilaisten roolien miettiminen, heittäytyminen, metsän monipuolisuus

Jokaiselle jaetaan metsään liittyvä ammatti tai harrastus, esimerkiksi metsänomistaja, metsäkoneenkuljettaja, marjanpoimija. Kun jokaisella on oma rooli, suunnitellaan ja esitetään pieni näytös.

### Pihapelien metsäversiot

-30min-60min

-ei tarvikkeita

-liikunta, eläinlajien ja metsätyyppien oppiminen

Tuttuja pihapelejä metsäaiheisiksi sovellettuna. Esimerkiksi Kuka pelkää mustekalaa → Kuka pelkää kanahaukkaa. Maa-meri-laiva → Räme-Korpi-Lehto. Taikurihippa → Metsänhaltijahippa

**Afrikantähti**

-30-60min

-Lappuja, joissa Afrikan tähden tyyllisiä esineitä, Ryhmille paperia ja kynä.

-ryhmäytyminen, metsätiedon kartuttaminen, yhteistyö, heittäytyminen

”Livelaupeli” Afrikan tähdestä. Pienryhmille (esim 3-5hlö) annetaan köysi, josta heidän täytyy pitää kiinni koko ajan. Ryhmät liikkuvat ympäristössä ja etsivät piilotettuja tehtävälappuja. Jokaisessa lapussa on tehtävä, jonka suoritettuaan ryhmä saa kääntää tehtävää vastaavan numerolapun pelilaudalta. Rahaa ei tarvita pelissä, joten rosvon sijaan lapusta voi iskeä metsäpalo, jolloin ryhmän täytyy juosta merkattu reitti ennen kuin he saavat jatkaa. Lapuissa on myös tyhjiä, käpyjä (joita näyttämällä seuraavan lapun saa kääntää tekemättä tehtävää) tai itse Afrikan tähti. Peliin tarvitaan useampi ohjaaja valvomaan tehtävien suorittamista, mieluummin vaikka jokaiselle ryhmälle oma. Tehtävät ovat metsä- ja luontoteemaisia. Esim. Mikä on Suomen yleisin puulaji? Etsikää lähialueelta niin iso puu, etteivät kädet yllä sen ympäri. Poimikaa kukka ja viekää se ohjaajalle. Voittaja on se, joka ensimmäisenä löytää Afrikan tähden. Käytetyt rastit kerätään pois, jottei niitä voi löytää uudestaan.

**Välipalaa metsästä**

-20-45min

-jälkiruokakippoja

-metsän monipuolisuus

Metsästä löytyy vaikka mitä syötävää. Kerätään ketunleipää ja marjoja ja pidetään herkkuketki.

**Adjektiivitarina**

-15-20min

-tarina ja kynä

-mielikuvitus

Ohjaajalla on etukäteen valmisteltu tarina, jossa on tyhjiä kohtia. Jokainen saa vuorollaan keksiä tyhjiin kohtiin sanoja, ja näin rakentuu tarina. Ohjaaja pyytää vuorollaan jokaiselta esimerkiksi adjektiivin, verbin tai vaikka jonkin värin. Lopuksi luetaan tarina.

**Aistiharjoite**

-20-30min

-Lappuja, joihin kirjoitettu aisteja

-Aistien käyttö, metsän havainnoiminen, uudet näkökulmat

Jokaiselle arvotaan lapulla aisti (näkö, kuulo, tunto tai haju, maistaminen liian vaikea). Lapsi saa havainnoida vain annetulla aistilla. Annetaan esim. 10min aikaa havainnoida vain yhdellä aistilla. Havainnot voi kirjoittaa ylös. Lopuksi keskustellaan, mitä kukakin havaitsi ja miltä tuntui havainnoida vain yhdellä aistilla.

Liite 3: Ohjaajan työkalupakki ongelmatilanteiden varalle

**Ohjaajan työkalupakki ongelmatilanteiden varalle**

Ennaltaehkäisy	Ratkaisu
-Muistithan kohdata jokaisen	-Ota lasten huolet tosissaan
-Laskeudu lasten tasolle	-Kaikki tunteet sallittuja
-Ole ryhmän aikuinen jäsen	-Rohkaise lasta sanoittamaan murheita
-Ohjaa, älä opeta	-Puutu kiusaamiseen heti
-Toteuta lasten ideat (realistiset)	-Älä jahtaa poisjuoksevaa lasta, tee jotain kiinnostavaa ja anna lasten tulla sun luokse
-Palkitse osallistumisesta ja onnistumisesta heti	-Haluaisiko taitava lapsi opettaa muille jonkin tempun?
-Vaihda ympäristöä (esim. pois koulun pihasta)	-Keskustele, miten asian voisi hoitaa paremmin
-Kerro toiminnan tavoitteet (miksi tehdään)	